

indián és kínai dalokat. Öntudatra, harcra, optimizmusra és a forradalom dalaira nevelték a tömegeket. Persze a csendőrség állandóan cenzúrázta műsoraikat, figyelte lépéseiket. A kórus működését többször is betiltották, de más néven tovább működött. A még élő veterán kórustagok így jellemezték Szalmás Piroskát: — Lázadó és lázító volt. Maga is írt dalszövegeket, szatírákat, és minden szavával, minden kottafejvel lázított a burzsoá rend, a fasizmus ellen — optimizmus, a szocializmus eljövételét hirdetve.

„Dallal harcolt, harcra tanított” — ezt vésték Szalmás Piroška siremlékére.

A Szalmás-kórus 1939-ben került Szigetszentmiklósról, itt vették egy 200 öles telket, erre építették fel nyaralójukat. Itt nyugodtan pihenhettek a hétvégeken, fürödhettek, szemináriumokat tarthattak, és csendben énekelhettek. A német megszállás után nehéz lett a sorsuk, és a kórus elmaradott a tanyáról, jött a háború, 17-en ottmaradtak a haláltáborokban, a többiek pedig szétszóródtak. A felszabadulás után a megmaradtak újra rendezték soraikat és 1948-ig működtek.

Szalmás Piroška 1941. augusztus 13-án hirtelen meghalt, de a nevét viselő kórus tovább folytatta a megkezdett munkát.

A helytörténeti múzeumban egy tablón láthatjuk a munkásmozgalmi erekléket, a Szalmás-kórus szigetszentmiklósi tartózkodásának emlékeit. Három évi kutatásom eredményeit tavaly egy pályamunkában foglaltam össze, a 43 oldalas munka a Pest megyei Levéltárba került. A még élő veteránoktól sikerült számos dokumentumot begyűjteni, köztük Szalmás Piroška és *Beregi Ilona* által fényképe-



Cséplés Úri Bálint gazdánál
Szigetszentmiklós, 1940

zett 105 db negatívot, amelyek igen becses helytörténeti ereklék. Mintegy 50 felvétel a kórus életét őrzi, a másik 55 felvétel pedig néprajzi témákat tartalmaz, a cséplés, a halászat, a gyékényhordás, valamint a népviselet témaköréből valók.

A fenti példa azt bizonyítja, érdemes a helytörténeti kutatóknak a munkásmozgalmi adatokat is feldolgozni, vagyis minden adatra oda kell figyelni. Számos újságcikk jelent meg a kutatás eredményeiről az utóbbi években. Azóta utca neve őrzi és egy brigád viseli a falunkban Szalmás Piroška nevét. Így lett ismert a Szalmás-kórus tartózkodása a Csepel-szigeten és mindez a helytörténeti kutatás eredménye.

Vöö Imre

A nagykanizsai Honismereti Munkabizottság tevékenysége

A Hazafias Népfront Nagykanizsai Honismereti Munkabizottsága nyolc évvel ezelőtt alakult meg, s csaknem félszáz tagja — az idős nyugdíjasoktól a diákkorúakig — foglalkozik a város történetével. Adatokat gyűjtenek, régmúlt idők emlékeit kutatják, és munkájuk eredményét a bizottságon belül közreadják.

Kötetlenül tevékenykednek, többnyire egyénileg vagy kis csoportokban. Az évek folyamán mind az egyéni, mind a csoportos kutatás szakosodott. Ki Nagykanizsa török korabeli történetével, ki a város XIX. századi polgárosodásával, ki pedig a postatörténettel, a vasúttal, a térség vízhálózatával, továbbá üzemtörténettel és munkásmozgalmi események feltárással foglalkozik. Munkájuk eredményéről beszámolóikban adnak számot. A város neves szülöttjeiről gyűjtött adataik hasznos forrásmunkák. Értékesek a város idős polgárainak visszaemlékezései és ezeknek egy része magnetofonszalagon is meg van örökítve. Említést érdemel a fotósok tevékenysége: a város eltűnő és újjáépülő képeit örökítik meg. Az anyagból fotóarchívum készült, hogy segítse a későbbi kutatók munkáját. A fotósok által időnként megrendezett vetítettképes „városnéző sétáknak” nagy a közönsége.

A munkabizottság tagjainak a város műemléki és városképileg védett házaira vonatkozó feltárássait, a fényképsorozatot, a honismeret körébe vágó javaslatait a szakvezetés is értékeli.

Az Országos Műemléki Felügyelőség kaposvári kongresszusán elhangzott felhívás nyomán a város egykori neves lakójának síremlékei kerülnek valálóra. E tekintetben rendkívül gazdag a helyi zsidótemető nagyértékű síremlékeivel.

Az eddigi eredmények mellett sajnálattal kell megemlíteni, hogy ez a munka öntevékeny igyekezet eredménye, és nélkülözi a szakavatott történész irányítását, útbaigazítását vagy szükség esetén a segítőkész helyesbítését. A szorgalmas munka megérdemelné az anyagi támogatás fokozását is.

A városi tanács anyagi és erkölcsi támogatása lehetővé tette, hogy meginduljon a Nagykanizsai Honismereti Füzetek című kiadvány.

Honismereti Munkabizottságunk célja: feltárni jelenünket, megmenteni a múlt emlékeit, s közreadni azokat, hogy a jövőnek is haszna legyen belőle.

Dénes Gyula

Czakó Gyula

(1922—1979)



Sajószentkirályon született 1922-ben, földműves családban. Iskoláit nehézségek között Tornaalján és Miskolcon végezte testvérbátyáinak anyagi segítségével. Katonai szolgálatából és a fogságból hazatérve Szlovákia területén élő édesapjának segített a földműve-

lésben, mert mint magyar, hivatali munkát nem kapott. 1946 decemberében az áttelepítés elől Magyarországra menekült és Sajókazán, Nagybarcán, majd a Sajó menti Vegyiműveknél, végül 1953-tól az Ózdi Kohászati Üzemeknél helyezkedett el.

A hivatali teendői mellett a honismereti munka során állandó kapcsolatban maradt a faluval, a falu életével. A honismeret volt a szenvedélye, erre áldozta szabadságát is. A paraszti munkát fiatalon megismerte, szokásainak, hagyományainak gyűjtését fáradhatatlanul szervezte. Irodalmi tevékenysége — a szervezésre fordított idő miatt — nem tudott kibontakozni. A mozgalom tisztségviselője volt. Tagja volt a Magyar Néprajzi Társaságnak és a Borsod megyei Hazafias Népfront Honismereti Bizottságának elnökhelyettesi funkcióját töltötte be. Az Ózdi Népművelési Intézmények által fenntartott honismereti körben megalakulásától, 1963-tól tevékenyen részt vett, 1969-től a kör szervező titkára volt.

Tevékenysége a tárgyi gyűjtések szorgalmazásán, a gyűjtött anyag rendszerezésén kívül a szellemi gyűjtés publikálásának megszervezésére is kiterjedt. Munkásságának eredménye volt a *Lakóhelyünk Ózd* és a *Honismereti Közlemények* című kiadványok megjelentetése. Nemcsak ezzel, hanem az évről-évre megrendezett néprajzi kiállításokkal tette ismertté az ózdi eredményeket. Lelkesen segítette a keleméri Tompa Mihály Emlékbizottság munkáját is.

Váratlan halála nagy veszteség nemcsak honismereti körünknek, hanem az egész Honismereti mozgalomnak is.

Dobosy László

A Darjeeling-i vándor

1973-ban a háromszéki hegyek aljából különös útra indult egy székely fiatalember. Gyalogszerrerrel vágott neki annak az indiai vándorútnak, amelyen egykor földije, *Kőrösi Csoma Sándor* járt. Felszerelése, úticsomagja szegényes volt, pénze alig.

„A Csoma útján úgy akartam járni, mint ő” — mondta. Hátizsákjának alján székely ruhát takargatott, s egy marékra való földet, amelyet Csomakőrösön a diófák alól szedett. Ott született, s ott volt boldog gyerek Erdély nagy fia, *Kőrösi Csoma Sándor*.

A késői vándor, aki elzarándokolt a